

कीणञ्च वैद्यो गलगण्डयुक्ते भिन्नस्वरं नैव मर चिकित्सेत्" भावप्र० । "ववसुद्रपटोलानि कटुकलक्ष्ण भोजनम् । अहिं सरक्तमोक्षं च गलगण्डे प्रयोजयेत्" चक्रद० ।

गलग्रह पु० "आरम्भानन्तरं यत्र प्रत्यारम्भो न दृश्यते । गर्गादिमुनयः सर्वे तमेवाहुर्गलग्रहम्" १ नारदोक्ते आरम्भदिनात् परं कृत्युक्तान्ध्ययदिनपातेन प्रत्यारम्भाभाववति, पदार्थे, "कृष्णपक्षे चतुर्थी च सप्तम्यादिदिनत्रयम् । त्रयोदशीचतुष्कञ्च अष्टावैते गलग्रहाः" राजमातंग्युक्ते इतिव्यक्तौ च । श्वेदजनभेदे ४ मत्स्यकण्टके शब्दार्थाच० ।

गलत्कुष्ठ न० कर्म० । स्ववृद्धिरादौ कुष्ठभेदे । भ्रातृभार्याभिगमनात् गलत्कुष्ठं प्रजायते, शतातमेन तस्य भ्रातृभार्यागमनकर्मविपाकतोक्ता ।

गलग्न न० गल+भावे ल्युट् । १ चरणे (गला) "गलदा धमनयो भवन्ति गलग्नमासु धीयते" निरु० ६।२४ । श्वयं पतने च कर्त्तरि ल्यु । २ स्राविणि त्रि० "गलग्नस्नानफलानि च दन्तस्य समानि भङ्गेन" दृह० ८४७० ।

गलनिका स्त्री गल-गल डीप् अत्यार्थे कन् । खलपारिधारायुतायां (भारा) कर्कर्याम् "प्रपा कार्या च वेशास्ते देवे देया गलनिका" क.शी० पू० ।

गलमेखला स्त्री गलस्य मेखलेव । कण्ठाभरणभेदे हारा० । गलवार्त्तं त्रि० गले गलव्यापारे यथेष्टभोजनादौ वार्त्तः निरामयः । यथेष्टभोजनयोग्ये निरामये । "दृश्यन्ते चैव तीर्थेषु गलवार्त्तस्फुल्वनः" पञ्चतन्त्रम् ।

गलविद्रधि पु० "सर्वे गलं व्याप्य ससृज्यतोयः शोफोरुजोयत्र वसन्ति पर्वाः । स सर्वदोषो गलविद्रधिस्तु" सुश्रुतोक्ते कण्ठगते रोगभेदे "क्षमस्य" सुपकञ्च भेदेदु-गलविद्रधिम् सुश्रु० ।

गलव्रत स्त्री गरो गरणं सर्पभक्ष्यं व्रतमस्य रस्य लः । मयूरे त्रिका० स्त्रियां जातित्वात् डीष् ।

गलगुण्डिका स्त्री अस्या गुण्डा कन् गुण्डिका गले गुण्डिकेय (आलजिव) । उपजिह्वायाम् हेमच० । "तालूदरं वस्तिशीर्षं चिबुकं गलगुण्डिके" याज्ञ० । तालुगते कण्ठगुण्डीत्यादि २ रोगभेदे कण्ठगुण्डीगण्डे १६६५ पु० लक्षणदोक्तम् । "तालुगतास्तु गलगुण्डिकेत्यादि" सुश्रु० । "गलं जतुमीगमनसंवाता गलगुण्डिका सुश्रु० अधिमांसावु-टागोऽधिजिह्वापजिह्वापत्रगलगुण्डिका" इत्युपक्रमे ग-

ण्डमाला प्रभृतयोमांसदोषजा" सुश्रुतेन तस्याः मांसदोष-जत्वसुक्तम् ।

गलस्तन पु० गले स्तन इव । आगलगस्थे स्तनाकारे मांसपिण्डभेदे । स च दुग्धक्षरणहीनत्वात् निष्फलः यथोक्तं दृष्टान्तविधया वसिष्ठसिद्धान्ते "चलसंक्रमयुङ्मासे संक्रमेयः स संक्रमः । अजागलस्तन इव राशिसंक्रान्तिरुच्यते" । [आत्म्याम् । हेमच० ।

गल(ली)स्तनी स्त्री गले स्तनो यस्याः वा अलुक्स्० । गलहस्त पु० गले न्यस्तो हस्तः । १ व्यपसारणार्थं गलेऽर्पिते हस्ते (गलाटिपि) । "देवक्यचन गलहस्तः" दावभाग "अनिच्छन् गलहस्तेन ताभिर्निर्वासितस्तदा" कथासु० । स जातोऽस्य तार० इतच् । गलहस्तिता जातगलहस्ते । "अङ्गेन्दुलीलेगलहस्तितेव" नैष० । तदाकृति-त्वात् २ अङ्गचन्द्राख्ये वाचभेदे पु० । ३ लक्षणविदिति-स्त्री भेदि० ।

गला स्त्री गलति गल-अच् । लज्जालुलताभेदे, शब्दार्थाचि गलाङ्कुर पु० "गलेऽनिलः पित्तकफौ च मूर्च्छितौ एद्रव्यमांसं च तथैव शोणितम् । गलापसंरोधकरं स्थाङ्कुरैर्नि-हन्त्यस्त्रन् व्याधिरयं तु रोहिणी" माधवकरोक्ते रो-हिणीरूपकण्ठजातरोगाङ्के अङ्कुराकारे पदार्थे । "गलेऽनिलः पित्तकफौ च मूर्च्छितौ पृथक् समन्ताच्च तथैव शोणितम् । प्रद्रव्यमांसं गलरोधिनोऽङ्कुरान् सृजन्ति यान् साऽङ्कुरास्तु रोहिणी" इति सुश्रुते रोहिणीरोगस्य गलजाताङ्कुरसर्जनकारित्वसुक्तम् ।

गलानिल पु० गलेऽनिलः प्राणवायुरस्य । (गलता चि-ङ्गिटि) मत्स्यभेदे । त्रिका० । गलाविल इति पाठः । गलि पु० गडि-डस्य लः । (गडियागश्च) सामर्थ्येऽपि भारा-वाहके इष्टे हेमच० गल इन् । श्लतायां स्त्री उज्ज्वल० । गलित त्रि० गल-क्त । १ पतिते मृक्ते, चुपते, हस्तादितो भ्रष्टे क्षमरः । गलघातौ उदा० परिणते च । "गलित-ययसास्त्राकूणाभिदं हि कुलव्रतम्" रघुः ।

गलितक पु० गलित इव कायति कै-क । पतितवज्राद्य-भेदे नाद्यशब्दे विदितिः । "गलितकः" विक्रमो० पू० । गलितकुष्ठ न० कर्म० । गलत्कुष्ठे । [त्रिका० ।

गलेगण्ड पु० गलेगण्ड इव यस्य । पक्षिभेदे (हाडगिहा) गलेचोपक त्रि० गले चुप्यतेऽसौ चुप-नि० कर्मणि गलुन् अलुक्स्० । कण्ठे कर्त्तव्ये । गलेचोपकपादहारकौ" सुश्रु० ।